

ORTADOĞU GÜNDEMİ

23-29 Ağustos 2021

2021

■ SURİYE GÜNDEMİ

• Uluslararası Gündemde Suriye

Birleşmiş Milletler (BM) Suriye Özel Temsilcisi Geir O. Pedersen, güvenilir bir siyasi sürece ve daha sürdürülebilir uluslararası iş birliğine ihtiyaç olduğunu söyledi. Şiddetin derhal sona ermesi için tüm taraflara çağrıda bulunan Pedersen, tüm alan ve topluluklara güvenli ve engelsiz insani erişimin gerekli olduğunu belirtti.¹

Cezayir Dışişleri Bakanı Ramtane Lamamra, ülkesinin Suriye'nin Arap Birliğine geri dönmesini desteklediğini doğrulayarak, bu konunun Cezayir'de yapılması planlanan Arap Zirvesi hazırlıklarında temel olduğunu da sözlerine ekledi.²

Çin Başbakanı Li Keqiang, ülkesinin Suriye ile ilişkileri geliştirmeye açık olduğunu dile getirdi. Çin'in Covid-19 ile mücadelede, Suriye halkının yaşam şartlarını iyileştirmede ve yeniden yapılanmayı hızlandırmada elinden gelen her türlü yardımı sağlamaya istekli olduğunu belirtti.³

Uluslararası yardım grupları, Suriye ve Irak'taki milyonlarca insanın artan sıcaklıklar, yağış eksikliği ve kuraklık nedeniyle suya, elektriğe ve gıdaya erişimini kaybetme riskiyle karşı karşıya olduğu konusunda uyardı. Haseke, Halep, Rakka ve Deyrizor dâhil olmak üzere Suriye'nin birçok ilinde su kaynaklı hastalıklarda artış olduğuna dikkat çekildi.⁴

• Suriye Rejimi

Suriye sivil savunma grubu Beyaz Baretliler 25 Ağustos Çarşamba günü geç saatlerde yaptığı açıklamada, Suriye'nin kuzeybatısında haziran ayından bu yana Beşar Esad rejimi ve müttefiki Rusya tarafından 45'i çocuk ve 20'si kadın olmak üzere en az 116 sivilin öldürüldüğünü bildirdi.⁵

Suriye rejiminin resmi haber ajansı SANA'da yer alan bir haberde Suriye'nin Beyrut Büyükelçiliğinin yaptığı açıklamaya yer verildi. Bazı sosyal medya sitelerinde gündeme getirilen Suriyeli aktivistlerin Büyükelçiliğe girdiği ve tekrar çıkmadığı şeklindeki iddialar asılsız olarak nitelendirildi.⁶

1 <https://news.un.org/en/story/2021/08/1098362>

2 <https://syrianobserver.com/news/69179/algeria-supports-the-return-of-syria-to-the-arab-league-lamamra-says.html>

3 <https://syrianobserver.com/uncategorized/69200/pm-china-interested-in-helping-syria-and-developing-relations.html>

4 <https://www.cbc.ca/news/world/syria-iraq-water-1.6149839>

5 <https://www.dailysabah.com/world/syrian-crisis/assad-regime-russia-killed-116-civilians-in-nw-syria-since-june>

6 <http://sana.sy/tr/?p=242142>

• Fırat'ın Doğusu

Birleşmiş Milletler (BM) İnsani İşlerden Sorumlu Genel Sekreter Yardımcısı Martin Griffiths, Suriye'nin Haseke kentinde bulunan el-Hol kampında ocak ayından bu yana 69 kişinin öldürüldüğünü söyledi. BM Güvenlik Konseyini Suriye'deki insani durum hakkında bilgilendiren Griffiths ayrıca YPG'nin kontrolü altında bulunan kamptaki güvenlik sorunlarının devam ettiğine, haziran ve temmuzda kadın ve kız çocuklarına yönelik şiddetin arttığına dikkati çekti.⁷

ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı Joey Hood başkanlığındaki üst düzey bir Amerikan heyet, Suriyeli Kürtler arasındaki diyalog sürecini görüşmek amacıyla Kamışlı'ya bir ziyarette bulundu. Heyetin PYD ve Suriye Kürt Ulusal Konseyi (SKUK) yetkilileri ile görüşeceği öğrenildi. Heyetin taraflar arasındaki diyalog sürecini takip edeceği ve ayrıca Rakka ile Deyrizor sivil meclisleri ile de birer görüşme gerçekleştireceği ifade edildi.⁸

Suriye rejimi, YPG'nin güdümünde bulunan Kuzey ve Doğu Suriye Özerk Yönetimi'nin İsviçre'de diplomatik temsilcilik açmasına tepki göstererek, bu temsilciliğin kapatılmasını istedi. Suriye Dışişleri Bakanlığının İsviçre Dışişleri Bakanlığına gönderdiği mektupta, İsviçre'nin Cenevre'de bir YPG temsilciliğinin açılmasına izin vermesinin Suriye'nin egemenlik haklarını "ihlal ettiği" ifade edildi.⁹

ABD'ye ait yeni bir araç konvoyu 26 Ağustos Perşembe günü Irak'tan Suriye'ye geçiş yaptı. 50 tırdan oluşan bu konvoy Suriye'nin kuzeydoğusunda bulunan ABD üslerine askerî ve lojistik malzeme sevkiyatı gerçekleştirdi.¹⁰

• Güney Suriye

Suriye İnsan Hakları Gözlemevi (SOHR), 53 kişilik silahlı muhalif grubun üyelerinin Rusya ile yapılan ateşkes müzakereleri çerçevesinde Dera'yı terk ederek, Türkiye destekli grupların kontrolü altındaki el-Bab şehrine ulaştığını bildirdi. İkinci grupta birlikte Dera el-Beled'ten ayrılanların sayısı 79 kişiye ulaştı. İlk grup muhalif gruplar, salı günü bölgeyi terk etmişti.¹¹ Birleşmiş Milletler (BM) önceki gün yaptığı açıklamada, Suriye'nin güneyinde Dera kenti civarında hükûmet güçleri ve direnişçiler arasında son bir aydır süren çatışmalar sonucu 38 bin 600 kişinin yerlerinden edildiğini bildirdi.¹²

SOHR kaynakları, rejim güçlerinin 28 Ağustos Cumartesi sabahı erken saatlerde Dera el-Beled mahallelerine tank ve havan topu saldırısı düzenlediğini bildirdi. Bu arada, Manshiyah

7 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/bm-suriyede-ypg-pkknin-kontrolundeki-hol-kampinda-ocaktan-beri-69-kisi-olduruldu/2344959>

8 <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/2708202110>

9 <https://www.rudaw.net/turkish/middleeast/syria/240820211>

10 <https://www.syriahr.com/en/221500/>

11 <https://www.syriahr.com/en/221478/>

12 <https://www.france24.com/en/live-news/20210824-month-of-fighting-in-syria-s-daraa-displaces-38-000-un>

bölgesinin ön cephelerinde rejim güçleri ile yerel silahlı kişiler arasında çatışma çıktığı bilgisi paylaşıldı.¹³

Dera el-Beled kentinin güneyindeki ez-Zemel bölgesinde kent halkından oluşan gruplar ile Suriye rejimine bağlı 4. Tümen güçleri arasında çatışmalar son birkaç gündür devam etmektedir. Son olarak es-Sed Yolu Mahallesi ve Dera el-Beled'e bağlı mahalleler roketatar ve uzun namlulu silahlarla hedef alındı. Uluslararası Af Örgütü cuma günü yaptığı açıklamada, Suriye hükûmetine, rejim güçleri tarafından kuşatılan Dera'ya insani yardımların girmesine derhâl izin verme çağrısında bulundu. Birleşmiş Milletler (BM), hâlihazırda muhaliflerin kontrol ettiği ve Rusya destekli rejim savaşçılarının tekrar kontrolü ele geçirmek için ablukaya aldığı Dera el-Beled'de gıda yetersizliğinin baş gösterdiği konusunda uyardı.¹⁴

• İdlib ve Harekât Bölgeleri

Suriye Muhalif ve Devrimci Güçler Ulusal Koalisyonu (SMDK) çatısı altında faaliyet gösteren Yardım ve Koordine Birimi Derneğinin (ACU) Salgın Hastalıklar Erken Uyarı ve Müdahale Ağı'nın 20-25 Ağustos'ta yayımladığı Covid-19 tabloları karşılaştırıldığında 20 Ağustos'ta Suriye'nin kuzeyindeki Cerablus, Bab ve Afrin ilçeleri ile İdlib ve çevresindeki bölgelerde 331 kişinin testinin pozitif çıkarken bu sayının 24 Ağustos'ta üç katına çıkarak 985 olduğu görüldü. 25 Ağustos'ta ise bu sayı 732 olarak kaydedildi. Günlük Covid-19 tablolarına göre vakaların neredeyse üçte ikisi İdlib ve çevresindeki bölgelerde gerçekleşti.¹⁵

Millî Savunma Bakanlığının, sosyal medya hesabından, "Mehmetçikten Suriye'nin kuzeyindeki teröristlere geçit yok" başlığıyla yapılan paylaşımında "Terörist saldırılarına karşı her türlü tedbiri alan komandolarımız, 8'i Barış Pınarı bölgesinde, 1'i de Fırat Kalkanı bölgesinde olmak üzere saldırı hazırlığındaki toplam 9 PKK/YPG'li teröristi etkisiz hâle getirdi." ifadeleri paylaşıldı.

■ IRAK GÜNDEMİ

• Siyaset

Irak'ın başkenti Bağdat'ta 28 Ağustos 2021 tarihinde Irak Başbakanı Mustafa el-Kazımi, Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, Ürdün Kralı İkinci Abdullah, Mısır Cumhurbaşkanı Abdülfettah el-Sisi, Katar Emiri Şeyh Temim bin Hamed el-Sani, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) Devlet Başkan Yardımcısı, Başbakan ve Dubai Emiri Şeyh Muhammed bin Raşid el-Maktum, Kuveyt Başbakanı Şeyh Sabah Halid Hamad es-Sabah, Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron, Suudi Arabistan Dışişleri Bakanı Faysal bin Ferhan el-Suud,

13 <https://www.syriahr.com/en/221537/>

14 <https://english.alarabiya.net/News/middle-east/2021/08/27/Amnesty-urges-Syria-s-Assad-regime-to-lift-siege-on-Deraa>

15 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/suriyede-muhaliflerin-kontrolundeki-bolgelerde-kovid-19-vakalari-yukselise-gecti/2347885>

İran Dışişleri Bakanı Hüseyin Emir Abdullahiyan ve Arap Birliği Genel Sekreteri Ahmed Ebu Gayt gibi yabancı ülke ve uluslararası kuruluşların katılımı ile “Bağdat İş Birliği ve Ortaklık Konferansı” düzenlenmiştir.¹⁶ Söz konusu konferansın açılış konuşmasını yapan Başbakan Kazımi'nin “İş Birliği ve Ortaklık Konferansı, Bağdat'ta çok kritik bir dönemde gerçekleştiriliyor. Bu kongrenin amacı, barışın, istikrarın ve ortak çıkarların korunması içindir.” ifadelerini kullanarak “İrak olarak topraklarımızın başkalarına saldırı, bölgesel ve uluslararası çatışma sahası olmasını kabul etmiyoruz. İyi niyet ve iş birliği, bölgemiz ve dünya barışı için önemlidir.” dediği aktarılmıştır.¹⁷

Bağdat'ta düzenlenen Bağdat İş Birliği ve Ortaklık Konferansı'na katılmak üzere Irak'a giden ve Bağdat Havalimanında Iraklı mevkidaşı Fuad Hüseyin tarafından karşılanan Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu'nun ilgili konferansta yaptığı konuşmada, Irak'ın istikrarının sağlanması için bu ülkeye desteği sürdüreceklerini belirterek iki ülke arasındaki ekonomik iş birliği ve ortaklığa vurgu yapmıştır. Ayrıca Irak ile yeni bir sınır kapısı açılmasının önemli olduğunu da vurgulayan Çavuşoğlu'nun terör örgütü PKK'nın Irak'taki varlığının asla kabul edilmeyeceğini belirterek bu terör örgütü ile mücadelesinde Irak Devleti'ne her türlü desteği vermeye hazır olduklarını söylemiştir.¹⁸ Öte yandan söz konusu konferansın açılışında konuşma yapan Fransa Cumhurbaşkanı Macron'un Bağdat Konferansı'nın bölgede ortaklıklar ve barışı gösterdiğini vurguladığı ve Irak'ın bugün istikrar ve kalkınma yolunda ilerlediğine dikkat çekerek Fransa'nın Irak'ı ve Irak kuvvetlerini destekleme özellikle de ülkelerin egemenliğini destekleme konusundaki kararlılığını sürdüreceğini de sözlerine eklemiştir.¹⁹ Konferansın sonunda yayınlanan sonuç bildirisinde, “Konferansa katılanlar Irak halkı ve hükümetinin yanında olduklarını bildirdi; bölgesel istikrarın sağlanması için çabaların birleştirilmesi konusuna vurgu yaptı. Irak olarak söz konusu konferansın düzenlenmesi için çaba gösteren Fransa'ya teşekkür ediyoruz.” ifadeleri kullanılmıştır. Aynı zamanda taraflar Irak'ta 10 Ekim'de erken seçimin düzenlenmesini ve Irak'ın bunun için uluslararası denetim talebini desteklediklerini belirtmiştir.²⁰

Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron'un Bağdat'ta düzenlenen konferansa katılımının ardından Erbil'e geldiği aktarılmıştır. Erbil Uluslararası Havalimanında askerî tören eşliğinde IKBY Başkanı Neçirvan Barzani tarafından karşılanan Macron'un Kürdistan Demokratik Partisi (KDP) lideri Mesut Barzani, IKBY Başbakanı Mesrur Barzani ve IKBY Parlamento Başkanı Revaz Faik ile görüşmesinin ardından Musul'a geçtiği bildirilmiştir.²¹ Musul ziyare-

16 <https://turkish.aawsat.com/home/article/3157531/iraka-komsu-ulkeler-konferansi-genis-bir-uluslararasi-katilimla-basladi>

17 <https://www.facebook.com/tebajansi/posts/1784788028375063>

18 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/disisleri-bakani-cavusoglu-teror-orgutu-pkknin-iraktaki-varligi-asla-kabul-edilemez/2349064>

19 <https://ina.iq/eng/13640-macron-baghdad-con-shows-partnerships-and-peace-among-the-region-countries.html>

20 <https://twitter.com/BaghdadConf/status/1431664965006544897>

21 <https://www.kurdistan24.net/tr/story/70412-Fransiz-medyasi:-Macron-un-Baskan-Barzani-ile-gorusmesi-Pesmerge'ye-saygi-anlami-tasiyor>

ti kapsamında el-Hur kilisesine giden Macron'un Hristiyan din adamları ile bir araya gelecek terör örgütü IŞİD'e karşı verdikleri cevaplardan dolayı Irak güçlerine teşekkür ettiği ve Irak'ın istikrarına ve emniyetine ayak uydurarak Musul'da konsolosluk açacaklarını belirttiği kaydedilmiştir.²²

Sadr Hareketi lideri Mukteda es-Sadr, seçimlere katılmanın "artık kabul edilebilir" olduğunu belirterek erken seçimleri boykot etme kararından vazgeçtiğini açıklamıştır.²³ Siyasi liderler ve gruplardan "seçimlerde şeffaflık esasına dayalı ve yolsuzluk yapanların seçimlere katılmayacağını" taahhüt eden mektup teslim aldığı ifade eden Sadr, bu yüzden seçimlere katılma kararı aldığını belirterek "seçimlere büyük azim ve ısrarla katılacağız" açıklamasında bulunmuştur.²⁴

İlerleme İttifakı lideri Haydar el-Molla'nın, Irak Parlamento Başkanı Muhammed el-Halbusi ile Azm İttifakı lideri Hamis Hancar arasında siyasi bir ittifak kurulmasını önerdiği bildirilmiştir. Bununla birlikte el-Molla, iki ittifak yetkililerinin karşılıklı açıklamalarının siyasi bir çatışma değil bir seçim rekabeti işareti olduğunu belirterek tüm ittifak olanaklarının ortaya çıkacağını açıklamıştır.²⁵

ABD'nin BM Güvenlik Konseyi temsilcisi Linda Thomas Greenfield, BM Güvenlik Konseyinin Irak meseleleri konulu oturumunda ABD'nin Irak ile ilişkilerini; ekonomik kalkınma, iklim uyumu, halk sağlığı ve insan hakları da dâhil olmak üzere bir dizi meseleyi de içerecek şekilde genişletmek istediğini belirtmiştir. Greenfield, daha önce 9,7 milyon dolarlık destek taahhüt verilse de ABD'nin Irak Yardım Misyonundaki seçim gözlem ekibi için Irak'a 5,2 milyon dolarlık bir hibe sağlayacağını belirtmiştir.²⁶

Irak Yüksek Seçim Komisyonu (IHEC) ülke içinde yerinden edilmiş kişilerin yaklaşan Irak seçimlerine katılımını sağlamak için gerekli hazırlıkları tamamladığını duyurmuştur. Bu çerçevede yerinden edilmiş kişilerin seçim tarihinden iki gün önce oy kullanmalarına izin verildiğini ve toplam 120 bin yerinden edilmiş kişinin oy kullanma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. IHEC, seçim gözlemine yardımcı olmak üzere 120 uluslararası gözlemci gönderilmesi konusunda paralel çalışmalar yürütüldüğünü de açıklamıştır.²⁷

Irak Dışişleri Bakanı Fuat Hüseyin, Rusya Devlet Duması Uluslararası İlişkiler Komitesi Başkanı Leonid Slutsky ile görüşmüştür. Slutsky, Bağdat konferansının düzenlenmesini "Irak

22 <https://www.facebook.com/tebajansi/posts/1785573731629826>

23 <https://www.aljazeera.com/news/2021/8/27/iraq-sadr-says-he-will-participate-in-general-election>

24 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/irak-ta-sii-lider-sadr-daha-once-boykot-edecegini-acikladigi-10-ekimdeki-secimlere-yeniden-katilma-karari-aldi/2348226>

25 <https://shafaq.com/en/Iraq-News/A-political-alliance-might-be-firmed-between-Al-Halboosi-and-Al-Khanjar-MP-says>

26 <https://ina.iq/eng/13584-us-representative-in-un-security-council-washington-will-provide-a-financial-grant-to-monitor-the-elections-in-iraq.html>

27 <https://shafaq.com/en/Iraq-News/IHEC-120-international-observers-to-assist-with-election-observation>

diplomasisinin parlak bir başarısı” olarak değerlendirmiş ve bunun olumlu sonuçlarının sadece Irak’a değil, tüm bölgeye yansıtacağını ifade etmiştir.²⁸

• Güvenlik

IKBY Peşmerge Bakanlığı Aydınlanma ve Bilgilendirme Bölümü Yetkilisi Teğmen Osman Muhammed 29 Ağustos 2021 tarihinde IKBY’yi ziyaret etmesi beklenen Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron’un hem IKBY’yi hem de peşmergeyi her zaman desteklediğini belirterek Fransa’nın silah yardımı, askerî eğitimler ve danışmanlık konusunda çok aktif faaliyetler yürüttüğünü açıklamıştır.²⁹

Irak basınının ismini açıklamadığı bir güvenlik yetkilisine dayandırdığı habere göre; Basra vilayetine bağlı ve Kuveyt sınırında yer alan Savfan’a bağlı Cirişan Sınır Kapısı yakınlarında yer alan ABD askerî üssüne roketli saldırı düzenlenmiştir. Söz konusu saldırıda üç roketten ikisinin ABD askerî üssünün yakınına bir roketin ise Kuveyt topraklarına düştüğü aktarılarken saldırının Kuveytli yetkililerin 28 Ağustos tarihinde başkent Bağdat’ta düzenlenen konferansa katılmasına bir günden az bir süre kala gerçekleştiğinin altı çizilmiştir.³⁰

Haşdi Şaabi Komisyonu Başkanı Falih el-Feyyad Milli Güvenlik Kurulunun son toplantısında Sincar sorunlarının tartışıldığını ve Sincar Anlaşması’nın önündeki problemlerin mutlaka çözüleceğini beyan etmiştir.³¹ Sincar’da süren terör örgütü PKK’nın varlığı hem Sincar’daki istikrarı etkilediği gibi bölgesel boyutta Telafer ve Musul gibi yerlerde de istikrarsızlığa neden olmaktadır.

• Ekonomi

Irak Parlamento Maliye Komisyonu Üyesi, Naci el-Sadi hükûmetinin 2021 bütçesini parlamentoya göndermediğini ve bütçe tasarısının formüle edilmesi ve uygulanmasının seçimlerden sonra gerçekleşebileceğini belirtmiştir. Sadi, iş başındaki hükûmet ve parlamentonun ancak erken seçimlerin ertelendiği durumda bütçeyi geçireceğini belirtmiştir.³²

Planlama Bakanı Halid Battal el-Necim, İngiliz İhracat Finans Kurumu Uluslararası Ticaret Müdürü James Gallagher ve beraberindeki heyetle görüşme yapmıştır. İngiltere’nin Irak Büyükelçisi Mark Brasson Richardson’ın da katıldığı görüşme sonrasında, 2022 yılında Planlama Bakanlığı tarafından belirlenecek kalkınma, hizmet öncelikleri ve ekonomik önceliklere göre belirlenmiş bazı projelerin 1,5 milyar dolarlık İngiliz kredisyle finanse edileceği açıklanmıştır.³³

28 <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Russia-s-State-Duma-Iraq-s-conference-is-a-success-for-the-Iraqi-diplomacy>

29 <https://www.basnews.com/tr/babat/709266>

30 <https://www.basnews.com/en/babat/709444>

31 <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Al-Fayyadh-the-Sinjar-agreement-was-stalemated>

32 <https://shafaq.com/en/Iraq-News/2022-budget-will-be-the-next-Parliament-s-first-task-MP-says>

33 <https://ninanews.com/Website/News/Details?key=923624>

Irak Elektrik Bakanlığı, Çinli "Power China" şirketi ile 2000 megavatlık bir güneş enerjisi santrali kurma üzerine anlaşmıştır. Başbakan Kazımı'nın ofisinin yaptığı açıklamaya göre projenin, maksimum kapasitesine yükseltilmeden önce ulusal elektrik şebekesine 750 megavat katkıda bulunabileceği düşünülmektedir. Anlaşmayı Irak Elektrik Bakanlığı Yatırımlar ve Sözleşmeler Başkanı Maha Abdul Cabbar ve Power China şirketinin CEO'su Li Dzhi imzalamıştır.³⁴

Irak Kabinesi, British Petroleum'un (BP) ülkeden çıkarken ülkenin en büyük petrol sahası olan Rumaila petrol sahasının geliştirilmesi için sunduğu planları onaylamıştır. Irak Petrol Bakanlığı internet sitesinden yaptığı açıklamada, BP'nin sorumluluğundan çıkan işlerin şimdi yeni bir şirket olan Basra Enerji tarafından devam ettirileceği ve bu alanda mevcut bir girişi olan Çin Ulusal Petrol Şirketi'yle müşterek olarak faaliyette bulunacağı belirtilmiştir.³⁵

Irak Maliye Bakanı Ali Allavi, Irak'ın daha önce ekonomik reform için dört milyar dolara ihtiyacı olduğunu fakat bugün bu ihtiyacın ortadan kalktığını belirterek Uluslararası Para Fonu'ndan (IMF) fon alınabileceğini fakat krediye ihtiyaç olmadığını belirtmiştir.³⁶ Ayrıca Allavi, Irak'ın petrol ve petrol dışı gelirlerini dengelemenin yakın gelecekte mümkün olmadığını ifade ederek bankalar ve vergi dairelerinden başlayarak finans kuruluşlarını değiştirmeden reform çalışmalarına devam ettiklerini belirtmiştir. Allavi, 2022 bütçesinin üç hafta içinde kabineye sunulacağını da açıklamıştır.³⁷

• Sağlık ve Sosyal Hayat

IKBY Sağlık Bakanlığı Aşı Satın Alma Komisyonu Başkanı Aram Rüstem 2021 yılı sonuna kadar IKBY'nin % 40'ının aşılacağına belirtmiştir. 2021 Ağustos ayı itibarıyla 1 milyon 150 bin dozu aşkın aşının IKBY'ye geldiğini kaydeden Rüstem, yıl sonuna kadar dört milyon aşının daha geleceğini ve 3 milyon 255 bin kişinin aşılacağına öne sürmüştür.³⁸

Güney Kore, Irak'ta özellikle Covid-19 salgınından olumsuz etkilenen savunmasız durumdaki çocuklara sağlanan temiz su, sanitasyon, eğitim ve çocuk koruma hizmetlerini desteklemek üzere UNICEF tarafından yapılan "Çocuklara Yönelik İnsani Yardım Çağırısı" (HAC) için 800 bin dolar bağışladığını açıklamıştır.³⁹

Irak Dışişleri Bakanlığı yaptığı açıklamada, Litvanya ile Belarus sınırında kalan Irak vatandaşları için geçici pasaport vereceğini duyurmuştur. Irak Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Ahmet

34 <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Iraq-concludes-an-agreement-on-Solar-energy-with-a-Chinese-company>

35 <https://www.thenationalnews.com/business/energy/2021/08/25/iraq-approves-bps-plans-to-spin-off-rumaila-oilfield/>

36 <https://shafaq.com/en/Economy/Iraq-does-not-need-IMF-loans-Minister-Allawi-says>

37 <https://shafaq.com/en/Economy/Balancing-oil-and-non-oil-revenues-is-unfeasible-in-the-short-run-Minister-of-Finance-says>

38 <https://www.basnews.com/tr/babat/709053>

39 <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Korea-donates-US-800-000-for-the-most-vulnerable-children-in-Iraq>

Sahaf yaptığı açıklamada, Iraklı bir heyetin Litvanya sınırındaki Pabrade kampındaki Iraklıları ziyaret ederek kampta bulunan Irak vatandaşlarına geçici pasaport verilerek gönüllü olarak yeniden Irak'a dönmelerini teşvik edeceklerini ifade etmiştir.⁴⁰

■ TÜRKMEN GÜNDEMİ

• Siyaset

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Başkanı Hassan Turan, BM Irak Temsilciliğinin Siyasi İşler ve Seçimlerden Sorumlu Yardımcısı Ingeborg Solron ve beraberindeki heyet ile Kerkük'te bir görüşme gerçekleştirdi. Görüşmede Türkmeneli Partisi lideri Riyaz Sarıkahya ile Türkmen Adalet Partisi Başkanı Sabah Hüseyin de yer aldı.

Turan görüşmede, özellikle Bağımsız Yüksek Seçim Komiserliğinin Kerkük ofisindeki atamalara değinerek, ofise atanan isimlerin seçimlere yönelik attığı adımların tıpkı 2018'de olduğu gibi seçim hilelerinin önünü açabileceğini, bu olası durumun Irak'taki siyasi mekanizmanın çöküşünün ilk sinyalleri olabileceği uyarısında bulundu. Turan ayrıca, Seçim Komiserliği Kerkük ofisi içerisinde Kerkük'ün etnik çeşitliliğinin eşit şekilde korunmadığı, Türkmenlere yer verilmediği ve atanan hâlihazırdaki isimlerin bazı partilerle yakınlıklarının bulunduğunun altını çizdi.

10 Ekim 2021'de yapılması planlanan seçimlere dair hususların detaylı şekilde ele alındığı belirtilen görüşmede, BM'nin seçimlerde alacağı gözlemci rolünün önemine de vurgu yapıldı.⁴¹

Irak Türkmenleri Cephesi Koalisyonu milletvekili aday Murat Sayib, Türkmen Adalet Partisi'nin düzenlediği bir panele katılarak anayasa ve seçimlere dair bir sunum gerçekleştirdi. Konuşmasında Irak Anayasası'nın 14 ve 16. maddelerine değinen Sayib, anayasadaki bu maddelerin tüm Iraklılara eşit haklar sunduğunu ancak Irak'taki gerçeklikte söz konusu hakların eşit dağıtılmadığını gördüklerini ifade etti. Kanunların yanlış yorumlanması ve belli bir kısmının uygulanıp bir kısmının uygulanmaması sonucu Türkmenler ve Irak'ın diğer bazı unsurlarının haksızlıklara uğradığını vurgulayan Sayib, bu haksızlıkların çözümünün ise anayasaya başvurmak ve anayasanın işaret ettiği kanunları yürürlüğe hazırlamak olduğunu aktardı.⁴²

ITC Genel Başkan Yardımcısı ve Kerkük İl Başkanı Hişam Bayraktar, ITC bürolarının temsilcileri ile bir toplantı düzenledi. Toplantıda Irak'ta ve özellikle Türkmeneli bölgesindeki son siyasi gelişmeler, ITC'nin bölge üzerindeki etki gücü değerlendirildi. Ayrıca bölgede bulunan Türkmen vatandaşların seçime katılma ve seçmen kartlarını almaya teşvik etme çalışma-

40 <https://www.basnews.com/tr/babat/708810>

41 <https://www.facebook.com/241916859905/posts/10159319522759906/>

42 <https://www.facebook.com/103188145296472/posts/151540567127896/>

larının son derece önemli olduğuna vurgu yapılarak Türkmenlerin oluşturduğu koalisyonu destek verilmesi gerektiğinin altı çizildi.

ITC Siyasi Teşkilatlar Başkanı ve Birleşik Irak Türkmenleri Cephesi Koalisyonu milletvekili adayı Mardin Gökkaya da toplantıya katılarak seçimlere dair görüşlerini dile getirdi. Gökkaya özellikle Türkmen halkının seçmen kartlarını alarak seçimlere katılmasının Türkmen siyasetinin başarısı için belirleyici olacağını vurguladı.⁴³

Sadr Hareketi lideri Mukteda Sadr'ın seçimlere katılacağını açıklamasının ardından konuyla ilgili ITC'den resmî bir açıklama yayınlandı. Yapılan açıklamada, Sadr'ın seçimlere katılma kararının memnuniyetle karşılandığı bildirilerek, atılan bu adımın Irak'taki siyasi ve toplumsal reformun gerçekleştirilmesi için olumlu bir gelişme olduğu vurgulandı.⁴⁴

ITC Kerkük milletvekili Erşat Salihi, sosyal medya hesabından yaptığı paylaşımında Bağdat'ta düzenlenen İş Birliği ve Ortaklık Konferansı'na destek açıklamasında bulundu. Irak'ın uluslararası desteğe son derece ihtiyacı olduğunu belirten Salihi, konferansın Irak'ı uluslararası ve bölgesel çatışmaların odağından çıkarmaya yardımcı olabileceğini belirtti. Salihi ayrıca, konferansın ekonomik ortaklıkları genişletmek ve terör örgütleriyle mücadele edebilmek için önemli fırsatlar yaratabileceğinin de altını çizdi.⁴⁵

Irak Türkmenler Cephesi Koalisyonu milletvekili adayı Ammar Kahya, beraberindeki heyet ile birlikte Türkmen Hak Partisi'ne bir ziyaret düzenleyerek Hak Partisi lideri Turhan Müftü ve partililer ile bir görüşme gerçekleştirdi. Görüşmede, Kerkük'teki mevcut siyasi konular ele alınırken, özellikle Türkmen halkının seçimlere yoğun katılımı için yapılan hazırlıkların gözden geçirildiği bildirildi.⁴⁶

• Güvenlik

Terör örgütü IŞİD'in Kerkük'te düzenlediği terör saldırısında bir federal polis mensubunun hayatını kaybettiği belirtildi. Güvenlik kaynaklarından yapılan açıklamada, saldırının IŞİD militanları tarafından hafif silahlarla bölgedeki federal polisin kontrol noktasına gerçekleştirildiği ifade edildi.⁴⁷

Diğer yandan Kerkük'te düzenlenen diğer bir IŞİD saldırısında bölgedeki çiftçilerden üç kişinin IŞİD mensubu teröristler tarafından kaçırıldığı aktarıldı.⁴⁸

Irak Güvenlik Medya Ağı tarafından yayınlanan açıklamada, Diyala'da gerçekleştirilen terör operasyonunda iki terör örgütü IŞİD liderinin öldürüldüğü, bir diğerinin ise yakalandığı belir-

43 <https://www.facebook.com/298750150809611/posts/828703327814288/>

44 <https://twitter.com/hasanturank/status/1431262637715869701?s=20>

45 <https://www.facebook.com/558014920898846/posts/4677775268922770/>

46 <https://www.facebook.com/Ammar.Kahya.official/photos/pcb.4325285024232158/4325284800898847>

47 <https://shafaq.com/en/Iraq-News/One-killed-and-three-injured-in-an-ISIS-attack-in-Kirkuk>

48 <https://ninanews.com/Website/News/Details?key=924513>

tildi. Açıklamada, yakalanan IŞİD liderinin örgütün bölgedeki lojistik faaliyetlerinden sorumlu olduğu ifade edilirken, bölgedeki IŞİD hücrelerinin temizlenmeye devam edeceği aktarıldı.⁴⁹

Irak Kürt Bölgesel Yönetimi (IKBY) Peşmerge Bakanlığı Genel Sekreteri Cabbar Yaver, terör örgütü IŞİD varlığına yönelik verdiği röportajda Ocak 2021 - Ağustos 2021 tarihleri arasında örgütün tartışmalı bölgelerde toplam 134 saldırı gerçekleştirdiği bilgisini paylaştı. Söz konusu saldırıların özellikle Diyala vilayeti, Tuzhurmatu – Kifri arası ve Kerkük'ün batısı ile doğu kısımlarında yoğunluk gösterdiğini bildiren Yaver, bunun yanı sıra Mahmur'da da IŞİD saldırılarının artış gösterdiğini ifade etti.

Yaver ayrıca, söz konusu tarihler arasında IŞİD saldırıları neticesinde toplamda 552 can kaybı, yaralanma ve kaçırılma vakasının gerçekleştiğini dile getirdi.⁵⁰

• Sağlık & Sosyal Hayat

Türkmen ses sanatçısı Fethullah Altunes, 25 Ağustos 2021 tarihinde hayatını kaybetti. 1957 Kerkük doğumlu olan Altunes, Haziran 2021'den bu yana kanser tedavisi gördüğü Birleşik Arap Emirlikleri'ndeki hastanede vefat etti. Altunes'in cenazesine pek çok Türkmen siyasetçi, iş adamı ve Türkmen ileri gelenleri katıldı. Sanatçı 28 Ağustos 2021'de Kerkük'te defnedildi.⁵¹

■ IKBY GÜNDEMİ

• Siyaset

Kürdistan Yurtseverler Birliği (KYB) Politbürosu, KYB Eş Başkanı Lahur Cengi'nin 72 saat içerisinde IKBY'yi terk etmesine karar verdiğini duyurmuştur. 24 Ağustos'ta gerçekleştirilen toplantıda Cengi'nin 10 Ekim 2021 tarihinde yapılması planlanan erken seçimlerin sonuçlarının açıklanmasından sonra geri dönmesine ve tüm resmi olmayan silahlı güçlerin 24 saat içerisinde dağıtılmasına karar vermiştir. Cengi ise kararı tanımadığını duyurmuştur. Ayrıca Cengi'nin yurt dışına çıkış süreci tamamlanana kadar medyadaki tüm haberlere kısıtlama getirilmesinde karar kılınmıştır. KYB Politbürosu, Cengi'nin IKBY'den ayrılmadan önce KYB ile Goran Hareketi arasında Irak seçimleri için kurulan Kürdistan Koalisyonu'na desteğini kamuoyuna beyan etmesine karar vermiştir. KYB MKYK Sekreteri Ferid Eseserd, toplantıda alınan kararların Lahur Cengi'ye iletildiğini söylemiştir. Basın mensuplarına açıklama yapan Eseserd, "Kararlara uyulmadığı takdirde alınacak ek kararları bundan sonraki adımlar belirleyecek. Kararlar yine Politbüro tarafından alınacak" şeklinde konuşmuştur. Diğer yandan Lahur Cengi adına yapılan yazılı açıklamada, bazı parti yöneticilerinin Bafel Talabani ofisinde toplandığı belirtilerek, "Sayın Cengi, ne gerekçe ile olursa olsun, toplantıya davet edilen tüm

49 <https://twitter.com/SecMedCell/status/1432226956838416389?s=20>

50 <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/30082021>

51 <http://www.turkmenelhaber.net/turkmeneli/item/22565-turkmen-ses-sanatcisi-fethullah-altunes-hayatini-kaybetti.html>

parti MKYK üyelerini temin eder ki iddia edilen anlaşmadan haberi yoktur.” ifadeleri kullanılmıştır. Açıklamada, Cengi'nin alınacak tüm kararların partinin en üst düzey organı olan Başkanlık Divanı tarafından alınması konusunda ısrarcı olduğu kaydedilmiştir.⁵² Elde edilen bilgilere göre Bafel Talabani, Lagur Cengi'nin yurt dışına çıkması için KYB MKYK'sında bulunan 124 üyeden 96'sının imzasını toplamıştır. Ancak Lahur Cengi'nin imza toplanmasının yeterli olmadığını ve MKYK toplantısında aldığı başkanlık koltuğunu sadece MKYK toplantısı ile bırakacağını öne sürmektedir.⁵³ Bununla beraber 7 MKYK üyesi söz konusu listeye yanlış yönlendirildikten sonra imza attıklarını beyan etmişlerdir. MKYK üyelerinin yaptığı açıklama göre imzalar MKYK'nın toplanmasına yönelik bir karar için atılmıştır. Konuyla ilgili yapılan açıklamada “Açıkçası Bafel Talabani tarafından aldatıldık.” sözleri geçmiştir.⁵⁴

Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron, Bağdat'taki zirvenin ardından Erbil'e gelmiştir. Irak'ın başkenti Bağdat'ta düzenlenen “İş Birliği ve Ortaklık Konferansı”na katılan Emmanuel Macron, beraberindeki heyet ile 28 Ağustos cumartesi gününün geç saatlerinde başkent Erbil'e ulaşmıştır. Macron, Erbil Uluslararası Havalimanında düzenlenen resmi törenle IKBY Başkanı Neçirvan Barzani tarafından karşılanmıştır. Törende Fransa ve Irak milli marşlarının ardından Ey Raqib marşı çalınmıştır. Törende Başbakan Yardımcısı Kubad Talabani, IKBY Başkan Yardımcısı Cafer Şeyh Mustafa ve bakanlar hazır bulunmuştur. Törenin ardından Neçirvan Barzani ile Macron bir görüşme gerçekleştirmiştir. Cumhurbaşkanı Macron, Bağdat'taki zirvenin ardından gerçekleştirdiği basın toplantısında Erbil'de Fransız askerlerini ziyaret edeceğini ve IŞİD'e karşı savaşan Kürt savaşçılar ile bir araya geleceğini ifade etmiştir. Emmanuel Macron, François Hollande'ın ardından IKBY'yi ziyaret eden ikinci Fransa Devlet Başkanı olarak tarihe geçmiştir. Fransa ve Irak arasında yıllık ticaret hacmi 800 milyar dolar civarında seyrederken, bunun %30'u IKBY ve Fransa arasında yapılmaktadır.⁵⁵

• Ekonomi

Süleymaniye'nin 6 benzin istasyonunda benzin fiyatlarında indirimle gidildiği duyurulmuştur. Süleymaniye Benzin İstasyonları Sözcüsü Behmen Şeyh Kadir, Süleymaniye'nin 6 benzin istasyonunda bir litre benzinin 730 Irak dinarına satılacağını açıklamıştır. Salı günü yapılan açıklamada Kar Şirketi tarafından Süleymaniye benzin istasyonlarına benzin ulaştırıldığını ve en yakın zamanda bir litre benzinin 730 dinara satılacağını belirtmiştir. Rudaw haber sitesinin konuyla ilgili yayınladığı bir haberde “IKBY benzin istasyonlarında bir litre benzin 850 dinara satılırken Erbil'deki bazı istasyonlarda Kar Şirketi'nin benzini 660 dinar ile satılacaktır” ifadeleri yer almıştır.⁵⁶ Ucuza benzin satan istasyonların iktidara yakın olduğu iddia edilmektedir.

52 <https://www.rudaw.net/sorani/kurdistan/2508202124>

53 https://drawmedia.net/page_detail?smart-id=8792

54 <http://www.shanpress.com/details.aspx?jmare=29427>

55 https://hawlati.co/page_detail?smart-id=20850

56 <https://www.rudaw.net/sorani/kurdistan/2408202120>

İKBY’de Ağustos ayında memur maaşlarının kesintisiz dağıtılacağı belirtilmiştir. Maliye Bakanlığı, memur maaşlarının 25 Ağustos’ta dağıtılacağını duyurmuştur. Bağdat tarafından 200 milyar dinarın Erbil’e gönderildiği ve bu vesileyle memur maaşlarının tam olarak dağıtılacağı belirtilmiştir.⁵⁷

• Güvenlik

Türk Silahlı Kuvvetlerinin Süleymaniye’nin Şarbajer ilçesindeki Asos bölgesinde tespit edilen 28 PKK hedefine hava harekâtı düzenlediği açıklanmıştır. Türkiye Milli Savunma Bakanlığı tarafından yapılan açıklamaya göre; Milli İstihbarat Teşkilatı ile koordineli yürütülen çalışmalarda, Türkiye sınırından 200 kilometre uzaklıkta bulunan Asos bölgesinde bazı yerlerin PKK tarafından kullanıldığı tespit edilmiştir. Hedeflere yönelik 20’den fazla uçağın katılımıyla düzenlenen hava harekâtı sonucu, terör örgütü PKK’ya ait 28 hedef bombalanmıştır. Diğer yandan TSK’ya ait savaş uçakları ve SIHA’lar salı günü Süleymaniye’nin Pençvin ilçesinde 8 köyün kırsalında hava operasyonu düzenlemiştir.

Halepçe iline bağlı Sazan sınır kapısının açılması için Irak Başbakanlığından onay verildiği belirtilmiştir. Irak Parlamentosu Goran Milletvekili Galib Muhammed sosyal medya hesabından Halepçe’ye bağlı Sazan sınır kapısının yakın zamanda açılacağını duyurmuştur. Muhammed, Irak Başbakanlığının resmî onay yazısını paylaşarak “Artık sevgili Halepçemiz de bir sınır kapısına sahip olacak” demiştir. Sazan sınır kapısı İKBY topraklarında İran ile Irak arasında açılacak 4. resmi sınır kapısı olma özelliği taşımaktadır.⁵⁸

• Sosyal Hayat ve Sağlık Durumu

İKBY’de tespit edilen toplam Covid-19 vaka sayısı 287 bin 822’ye yükselirken, virüs nedeniyle hayatını kaybeden kişi sayısı 5 bin 327’ye ulaşmıştır. Virüsü yenerek sağlığına kavuşan kişi sayısı ise 241 bin 541 olarak kaydedilmiştir.⁵⁹

■ KÖRFEZ GÜNDEMİ

• Suudi Arabistan

Suudi Arabistan ve Katar ilişkileri geliştirmek adına bir anlaşma imzalayarak koordinasyon konseyi kurdu. Konseye Suudi Arabistan Veliaht Prensi Muhammed bin Selman ve Katar Emiri Şeyh Temim bin Hamad’ın başkanlık edeceği belirtildi. Koordinasyon Konseyi’nin ikili ilişkileri güçlendirmek, iki ülkenin de 2030 Vizyonları doğrultusunda görüşlerini genişletmek ve ortaklığı sağlamak gibi amaçları olduğu belirtildi.⁶⁰

57 <https://esta.krd/86773/>

58 <https://www.facebook.com/694690174059225/posts/1667674693427430/>

59 <https://www.rudaw.net/sorani/health/270820211>

60 <https://www.middleeastmonitor.com/20210826-saudi-qatar-establish-new-co-ordination-council-in-another-sign-of-geo-political-reset/>

Suudi Turizm Otoritesi, Çinli e-ticaret şirketi Alibaba Cloud'a bağlı dijital teknoloji programlama şirketi ile mutabakat zaptı imzaladı. Suudi Arabistan'ı Çinli turistler için yeni bir seyahat noktası olarak geliştirmeyi hedefledikleri belirtildi.⁶¹

Irak, Bağdat'ta düzenlenecek zirveye taraflar arasındaki gerilimi azaltmak adına İran'ı ve Körfez ülkelerini de davet etti. Görüşmede Yemen'deki savaşın, Lübnan'daki durumun, bölgesel su sorununun konuşulacağı belirtildi.⁶² Iraklı yetkililerin İran Cumhurbaşkanı İbrahim Reisi'nin toplantıya katılmasını umdukları belirtilse de zirveye İran Dışişleri Bakanı Hüseyin Emir Abdullahiyan katıldı. Suudi Arabistan ise temsilci olarak Dışişleri Bakanı Faysal bin Farhan'ı gönderdi.⁶³

• Birleşik Arap Emirlikleri (BAE)

Abu Dabi Velihaht Prensi Muhammed bin Zayid, al-Shati Sarayı'nda Fransa Dışişleri Bakanı Jean-Yves Le Drian ve Savunma Bakanı Florence Parly'i kabul etti. Ziyaret geçen hafta Muhammed bin Zayid ve Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron arasında gerçekleşen telefon görüşmesinden sonra geldi. Gerçekleştirilen toplantıda her iki ülkeden üst düzey yetkililerin de hazır bulunduğu belirtildi. Toplantı sonrası yapılan açıklamada stratejik ilişkiler ve bu ilişkileri güçlendirmenin yollarının yanı sıra, Afganistan başta olmak üzere bölgesel gelişmelerin ele alındığı ifade edildi.⁶⁴

BAE Ulusal Güvenlik Danışmanı Tahnoun bin Zayid, Katar'a bir ziyaret gerçekleştirdi. Ocak ayında imzalanan al-Ula Bildirgesi sonrasında BAE'den Katar'a yapılan ilk üst düzey ziyaret olarak dikkat çekti. Tahnoun bin Zayed, Katar Emiri Şeyh Temim bin Hamed al-Sani tarafından kabul edildi. BAE resmî haber ajansı tarafından yapılan açıklamada ikilinin ekonomi, ticaret ve yatırım fırsatları konusunda görüş alışverişinde bulunduğu belirtildi. Tahnoun bin Zayid'in Katar ziyareti, geçen hafta Ankara'da Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ile görüştüğü Türkiye ziyaretinden sonra gerçekleşmiş olması bakımından da dikkat çekicidir.⁶⁵

Geçen hafta Cumhurbaşkanı Erdoğan ve Tahnoun bin Zayid arasında gerçekleştirilen görüşme sonrasında BAE merkezli şirketler Türkiye'de yatırım fırsatları için harekete geçti. Tahnoun bin Zayid'in yönetim kurulu başkanı olduğu Abu Dabi merkezli International Holding Co.'nun Genel Müdürü Syed Basar Shueb şirketten bir heyetin Türkiye'ye ziyaret gerçekleştirdiği ve yatırım fırsatlarını görüştüğünü belirtti. Shueb açıklamasında şirketin Türkiye'de sağlık, sanayi ve gıda işleme sektörlerinde fırsatlar aradığını ifade etti.⁶⁶

61 <https://www.middleeastmonitor.com/20210827-saudi-arabia-inks-deal-with-china-to-boost-tourism-sector/>

62 <https://www.middleeastmonitor.com/20210825-iraq-seeks-to-bring-iran-saudi-together-for-talks/>

63 <https://tr.euronews.com/2021/08/28/bagdat-is-birligi-ve-ortakl-k-konferans-yogun-guvenlik-onlemleri-alt-nda-basladi>

64 <https://gulfnews.com/uae/government/mohamed-bin-zayed-talks-afghanistan-with-french-foreign-minister-1.1629747981831>

65 <https://www.aljazeera.com/news/2021/8/26/senior-uae-official-meets-qatars-emir-in-rare-visit-state-media>

66 <https://www.reuters.com/world/middle-east/abu-dhabi-conglomerate-ihc-eyes-investment-opportunities-turkey-ceo-2021-08-25/>

• Katar

Katar ve Suudi Arabistan, hem Suudi Vizyon 2030 hem de Katar Ulusal Vizyon 2030 planlarının bir parçası olarak iki Körfez ülkesinin ikili ilişkilerini ve ortaklıklarını ilerletmek için bir koordinasyon konseyi kurmak üzere anlaşma imzaladı. Protokol, Katar Dışişleri Bakanı Muhammed bin Abdulrahman al-Sani ve Suudi Arabistan Devlet Bakanı ve Dışişleri Bakan Vekili Musaed bin Muhammed al-Aiban arasında Suudi Arabistan'ın NEOM kentinde gerçekleştirilen bir törende imzalandı. Söz konusu konsey iki ülkenin son zamanlar ilişkileri geliştirmek üzere attığı adımların son örneği olarak gerçekleşti.⁶⁷

ABD ve Boeing tarafından Katar'ın da iş birliği ile üretilen F-15 savaş uçağının ilk parti teslimatı yapıldı. Teslimat, Katar Savunma İşlerinden Sorumlu Devlet Bakanı Halid bin Muhammed Al Attiyah'ın katılımıyla Boeing firmasının ABD'nin Missouri eyaletindeki genel merkezinde düzenlenen bir törenle gerçekleştirildi. Katarlı Bakan ülkesinin bu uçakların alımını savunma amacıyla gerçekleştirdiğinin altını çizerken, yeni uçağın daha iyi savaş özelliklerine sahip olduğunu ve eski F-15'lere nazaran daha hızlı olduğunu da sözlerine ekledi. Törende konuşan ABD 9. Hava Kuvvetleri Komutanı General Greg Guillot da ABD ile Katar arasındaki iş birliğinin CENTCOM'un sorumlu olduğunu bölgenin istikrar ve güvenliğini sağlamak için kritik öneme sahip olduğunu belirtti.⁶⁸

Birleşik Krallık'ın Afganistan Büyükelçisi Sir Laurie Bristow Kabil'de gerçekleşen saldırılar sonrası elçiliğin geçici süreyle Katar'a taşınacağını ve işlerini Katar'dan yürüteceğini belirtti.⁶⁹

• Yemen

Ortadoğu bölgesindeki insan hakları konularını takip eden Cenevre merkezli sivil toplum örgütü SAM Organization for Rights and Liberties yayınladığı son raporunda Suudi Arabistan'ın ülkedeki Yemenlilerin Covid-19 aşısına erişimlerini engellediğini ifade etti. Raporda bu durumla karşı karşıya kalan Yemenlilerin sayısı binlerle ifade edilirken kesin bir sayı belirtilmedi. Aynı raporda Suudi Arabistan'ın söz konusu uygulaması uluslararası kuralların açık bir ihlali olarak değerlendirildi.⁷⁰

İran destekli Husi grup Suudi Arabistan liderliğindeki Arap Koalisyonu'na ait Yemen'in güneybatısında bulunan el-Anad askerî üssüne hava saldırısı düzenledi. Saldırı sonrası açıklama yapan Yemen güney kuvvetleri sözcüsü Mohamed al-Naqeeb en az 30 kişinin öldüğünü ve 60 kişinin de yaralandığını açıkladı. Saldırının insansız hava uçakları ve balistik füzeler ile gerçekleştirildiği bildirildi.⁷¹

67 <https://www.dohaneews.co/qatar-saudi-arabia-establish-coordination-council-in-latest-step-towards-warmings-ties/>

68 <https://www.aljazeera.com/news/2021/8/26/qatar-first-batch-f-15-planes-boeing>

69 <https://www.dohaneews.co/uk-to-move-afghanistan-embassy-to-qatar-as-rocket-attack-strikes-kabul/>

70 <https://www.middleeasteye.net/news/covid-vaccine-saudi-arabia-yemen-residents-banned-accessing>

71 <https://apnews.com/article/middle-east-yemen-9c99851bea0bd20f5416a9aab310f24b>

Uluslararası Para Fonu (International Monetary Fund – IMF) Yemen bölgesel temsilcisi ülkesinin yaklaşık 665 milyon dolar değerinde bir rezerv alacağını ve bunun da savaşın parçalandığı ülkede ekonomik ve insani krizin hafifletilmesine yardımcı olacağını duyurdu. Yemen'in alacağı bu paranın IMF'ye üye devletlerin mevcut kota paylarıyla orantılı olarak dağıtılacak 650 milyar dolarlık IMF Özel Çekme Hakları (Special Drawing Rights) kapsamında sağlanacağı belirtildi. Bölgesel temsilcinin açıklamalarına göre söz konusu para, Yemen'in döviz rezervlerini %70'den fazla arttıracak ve acil gıda, tıbbi ihtiyaçlar da dâhil olmak üzere nüfusun birçok ihtiyacını karşılamak için ihtiyaç duyulan desteği sağlayacaktır.⁷²

BM'nin yeni Yemen özel temsilcisi olarak atanan İsveçli diplomat Hans Grundberg'in 5 Eylül'de görevi devralacağı duyuruldu. Grundberg'in ayrıca önümüzdeki ay BM Güvenlik Konseyine Yemen ile ilgili bir brifing vermesi bekleniyor.⁷³

• Kuveyt

Kuveyt Dışişleri Bakanı Şeyh Dr. Ahmed Nasır al-Muhammed al-Sabah, İran Dışişleri Bakanı Hüseyin Emir Abdullahiyan ile Bağdat'ta gerçekleşen konferansın yanı sıra birebir görüşme gerçekleştirdi. Bölgesel ve uluslararası gelişmelere değinilen görüşmede ikili ilişkilerin geliştirilmesine de değinildi.⁷⁴

• Umman

Umman Dışişleri Bakanı Sayyid Badr bin Hamad al-Busaidi, İran Dışişleri Bakanı Hüseyin Emir Abdullahiyan ile bir telefon görüşmesi gerçekleştirdi. Görüşmede iki dost ülke arasındaki derin ilişkiye değinilirken çeşitli alanlardaki iş birliklerini geliştirmeye ve güçlendirmeye de vurgu yapıldı.⁷⁵

• Bahreyn

Kanada'daki Toronto Üniversitesi bünyesinde faaliyet gösteren Citizen Lab tarafından yayınlanan bir raporda Bahreyn hükümetinin, Bahreynli aktivistlerin Haziran 2020 ve Şubat 2021 tarihleri arasında İsraili NSO Group tarafından geliştirilen Pegasus casus yazılımı ile takip ettiği belirtildi. Raporda, Bahreynli bir siyasi topluluk olan Waad'dan 3, Bahreyn İnsan Hakları Merkezine (Bahrain Center for Human Rights) üye 3, Bahreyn merkezli Şii bir siyasi topluluk olan al-Wefaq'tan 1 ve iki de sürgün edilmiş Bahreynli muhalif olmak üzere 9 kişinin hükümet tarafından takip edildiği ifade edildi.⁷⁶

72 <https://www.reuters.com/world/middle-east/yemen-get-655-mln-imf-reserves-new-sdr-allocation-2021-08-23/>

73 <https://osesgy.unmissions.org/leadership-0>

74 <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2995260&Language=en>

75 <https://timesofoman.com/article/105981-oman-and-iran-foreign-ministers-hold-talks>

76 <http://bahrainmirror.com/en/news/60151.html>

■ KUZAY AFRİKA GÜNDEMİ

• Mısır

Mısır Cumhurbaşkanı Abdülfettah el-Sisi ve Katar Emiri Temim Bin Hamad al-Sani, İş Birliği ve Ortaklık Konferansı için buldukları Bağdat'da bir araya geldiler. Ocak ayında iki ülkenin 2017 yılından beri devam etmekte olan ihtilafı bitirmek için anlaşmalarından bu yana iki lider arasındaki ilk görüşme oldu. Mısır Cumhurbaşkanlığından yapılan açıklamada, görüşmede iki ülke arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi için istişarelerin sürdürülmesinin önemi üzerinde mutabık kalındığı belirtildi.⁷⁷

Mısır'ın Refah Sınır kapısını kısmen yeniden açarak kuşatma altındaki Filistin yerleşim bölgesine tek yönlü trafiğe izin verildiği açıklandı. Refah Sınır kapısı, Gazze'nin İsrail tarafından kontrol edilmeyen ve dış dünyaya açılan tek kapısı durumundadır. 23 Ağustos'ta Mısır hiçbir gerekçe göstermeden sınırı kapattığını açıklamıştı. Fakat Mısır'ın bu kararı, 21 Ağustos'ta Filistinlilerin düzenlediği ve bir Filistinlinin hayatını kaybettiği onlarcasının da yaralandığı ve bir İsrail askerinin de vurularak ağır yaralandığı protestonun ardından geldi. Hamaslı yetkililer sınırın yakın zamanda tekrar iki yönlü şekilde işlemeye başlayacağını umduklarını dile getirdi.⁷⁸

Mısır Savunma Bakanı Muhammed Zaki ve Rus mevkidaşı Sergey Şoygu'nun Moskova'da bir araya gelerek askerî ve güvenlik iş birliği protokolü imzaladığı duyuruldu. İkisinin görüşmede bölgesel ve uluslararası arenadaki son gelişmeleri, teknik uzmanlık paylaşımı ve askerî iş birliği gibi konuları ele aldıkları açıklandı. Ayrıca Şoygu, Rusya'nın önemli bir stratejik müttefik olduğunu ve Ortadoğu'da eksen ülke olarak gördükleri Mısır'la iş birliğini güçlendirmek istediklerini vurguladı.⁷⁹

• Libya

Libya'da bütçe tartışmaları üzerine Libya Geçiş Hükûmeti Başbakanı Adülhamid Dibeybe doğu merkezli meclisin bütçe oylaması üzerindeki başarısızlığının yönetim işlerinde gecikmeye sebep olduğunu açıkladı. Dibeybe ayrıca doğu merkezli meclisin bütçe tasarılarını reddetme nedenlerinin "gerçek dışı ve uydurma" olduğunu dile getirdi. Libya Temsilciler Meclisi Başkanı Akile Salih, Dibeybe'den hükûmetin performansının sorgulanması için Meclis önüne çıkmasını talep etmiş, aksi hâlde Dibeybe hükûmetinin güven oyu alamayacağını belirtmişti.⁸⁰

Libya ordusu ve General Hafter'e bağlı milis kuvvetlerinin günlük 6,5 milyon metreküp su taşıyan Büyük İnsan Yapımı Nehir (Great Man-Made River) su hattının korunması için an-

77 <https://www.reuters.com/world/middle-east/egypts-sisi-qatars-tamim-meet-first-time-since-reconciliation-2021-08-28/>

78 <https://www.aljazeera.com/news/2021/8/26/egypt-partially-re-opens-rafah-border-crossing-with-gaza>

79 <https://www.middleeastmonitor.com/20210826-egypt-signs-security-cooperation-protocol-with-russia/>

80 <https://www.aljazeera.com/news/2021/8/29/libyas-dbeibah-hits-back-at-parliament-over-no-confidence-threat>

laştıkları açıklandı. Bu hat üzerinden ülkenin güneydoğusu ve güneybatısındaki şehirlere su taşınmaktadır. Konuyla ilgili açıklama yapan Birleşmiş Milletler Libya Destek Misyonu, bu çabaların “ülkenin birleşmesine yönelik çok önemli bir adım” olduğunu belirtti.⁸¹

Libya Genelkurmay Başkanı Orgeneral Muhammed Haddad ve beraberindeki heyet, Libya açıklarında bulunan gabya sınıfı fırkateyn TCG Gediz’i ziyaret etti. Türkiye Millî Savunma Bakanlığının, Twitter adresinden yapılan paylaşımda, Haddad ve beraberindeki heyetin, 24 Ağustos 2021’de Türk Deniz Görev Grubu kapsamında Libya açıklarında bulunan TCG Gediz’i ziyaret ettiği belirtildi.⁸²

• Tunus

Kays Said’in 25 Temmuz’dan sonra yeni başbakan ataması ve ülkeyi krizden çıkaracak yol haritasını açıklamasının beklendiği 30 günün geride kalmasının ardından Cumhurbaşkanı, bir aylık sürenin sona ermesine saatler kala olağanüstü yetkileri elinde toplayan durumu “ikinci bir emre kadar” uzattığını duyurdu. Said, birkaç gün önce yayınladığı görüntülü mesajda “ülkenin içinde bulunduğu tehlikenin geçmediğini” savunarak, “Olağanüstü önlemler Tunus’u bekleyen kapıdaki tehlike gerekçesiyle uzatıldı ve bu durum hâlâ geçerli. Ülkedeki mevcut siyasi kurumlar ve işleyiş biçimleri devlete karşı bir tehlike. Parlamento devlete zararlı.” dedi.⁸³

Tunus’da Cumhurbaşkanı Kays Said’in 25 Temmuz’da yasama, yürütme ve yargı alanında 30 günlüğüne aldığı istisnai kararların süresini bir sonraki emre kadar uzatma kararı almasıyla ilgili Nahda’dan açıklama yapıldı. “Meclis denetimini kaldıran söz konusu uzatma kararının ardından ülkenin geleceğini çevreleyen belirsizlik hâlinde derin endişe duyulduğu” ifade edilen açıklamada, 25 Temmuz’dan bu yana askıya alınan demokratik sürece yeniden işlerlik kazandırılması, devlet kurumlarının yeniden normal işleyişine dönmesi ve sorunların çözümü için diyalogun benimsenmesi çağırısı yapıldı. Açıklamada, Nahda’nın, “Meclisin yetkilerinin askıya alınması ve milletvekillerinin dokunulmazlığının kaldırılmasını anayasanın çiğnenmesi ve 80. maddenin ihlali olarak gören tutumunun” değişmediği kaydedildi.⁸⁴

Tunus’ta Nahda Hareketi, yürütme ofisinin feshedildiğini ve üyelerinin tamamının görevden alındığını duyurdu. Nahda Hareketi’nin Facebook hesabından, medya ve iletişim ofisi tarafından imzalanan yazılı açıklamada, yürütme ofisinin feshedildiği ve üyelerinin tamamının görevden alındığı belirtilerek, “sahnenin gereksinimlerine cevap verecek ve gerekli verimliliği sağlayacak şekilde” ofisin yeniden yapılandırılacağı ifade edildi. Açıklamada, hareketin

81 <https://www.middleeastmonitor.com/20210826-un-hails-joint-libya-force-to-secure-water-network/>

82 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/libya-genelkurmay-baskani-orgeneral-haddad-tcg-gedizi-ziyaret-etti/2348991>

83 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/tunusta-cumhurbaşkaninin-olaganustu-yetkilerini-suresiz-uzatmasinin-belirsizligi-suruyor/2348140>

84 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/tunusta-nahda-hareketi-ulkenin-gelecegini-kaplayan-belirsizlikten-derin-endise-duyuldugunu-acikladi/2345228>

başkanının, yürütme ofisi üyelerine çabalarından dolayı teşekkür ettiği ve üyelere ofisin yeni oluşumuna kadar görevlerine devam etmelerini talep ettiği kaydedildi.⁸⁵

• Cezayir

Cezayir, Fas ile diplomatik ilişkilerini kestiğini duyurdu. Cezayir Dışişleri Bakanı Ramtan Lamamra düzenlediği basın toplantısında, ülkesinin Fas'ın "düşmanca eylemleri" nedeniyle diplomatik ilişkileri kesme kararı aldığını açıkladı. Lamamra, "tarih Fas'ın Cezayir'e yönelik kötü ve düşmanca tavırlarını kanıtlamıştır" ifadelerini kullandı. Fas'ın Birleşmiş Milletler (BM) Daimî Temsilcisi Ömer Halil'in, Cezayir'de ayrılık yanlısı el-Kabail hareketinin bağımsızlığını desteklediği yönündeki açıklamalarına değinen Lamamra, ülkesinin 16 Temmuz'dan beri konuyla ilgili Fas makamlarından resmi bir açıklama beklediğini ancak henüz herhangi bir cevabın gelmediğini kaydetti. Ülkesinin, Faslı diplomatın açıklamalarının "şahıs olarak kendi yükümlülüğünde mi yoksa komşu Fas Krallığının görüşü mü" olduğu hakkında cevap beklediğini kaydeden Lamamra, bu durumun Cezayir tarafından alınan kararı hızlandırdığını vurguladı. Konuşmasında, İsrail Dışişleri Bakanı Yair Lapid'in Fas ziyareti sırasında Cezayir'in bölgedeki rolü ve İran'la yakınlaşmasından endişe duydukları yönündeki açıklamalarına da değinen Lamamra, Fas'ın "Cezayir'e karşı yürütülen bir dizi saldırıyı desteklemek için bir üs hâline geldiğini" savundu. Fas'ın Cezayir tarafından terör örgütü olarak sınıflandırılan "el-Kabail İçin Bağımsızlık Hareketi" ve "Reşad" ile iş birliği içerisinde olduğunu "kanıtlı" olduğunu söyleyen Lamamra, iki "örgütün" ülkede çıkan orman yangınlarıyla bağlantılı olduğunu ileri sürdü.⁸⁶

İslam İşbirliği Teşkilatından (İİT) yapılan yazılı açıklamada, Cezayir'in Fas ile diplomatik ilişkilerini kestiğine ilişkin basında yer alan haberlerin teşkilatın genel sekreterliği tarafından takip edildiği kaydedildi. İki ülkenin yüksek çıkarlarına ve iyi komşuluk prensibine öncelik vermesi gerektiği aktarılan açıklamada, tarih ve ortak çıkarların bir araya getirdiği Fas ve Cezayir'in, İİT'in faal üyesi olduğu ve teşkilatın çalışmalarında etkili iki ülke olduğu vurgulandı. Ayrıca İİT, Fas ile Cezayir'e ortaya çıkabilecek görüş farklılıklarının çözümü konusunda diyalog dilini benimseme çağrısında bulundu.

• Fas

Fas Başbakanı Sadeddin el-Osmani, Cezayir'in Fas ile diplomatik ilişkilerini kesme kararından derin üzüntü duyduğunu ve yakın zamanda bu sorunu aşmayı temenni ettiklerini belirtti. İlişkilere dönmenin kaçınılmaz bir kader olduğunu belirten Fas Başbakanı, "Fas'ın istikrar ve güvenliğinin Cezayir'in istikrar ve güvenliğinden geçtiğini" kaydetti. Fas Kralı 6. Muhammed tarafından yapılan, ilişkilerin normalleştirilmesi çağrısına ulaşmak için hâlâ umutlu olduğunu söyleyen Osmani, iki ülke ilişkilerinin tesisinin stratejik ve ortak gelecek inşa etmek adına önemli olduğunu vurguladı.

85 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/tunusta-nahda-hareketi-yurutme-ofisini-feshetti/2344067>

86 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/cezayir-fas-ile-diplomatik-iliskilerini-kesti/2345034>

Fas Dışişleri Bakanlığı tarafından yapılan yazılı açıklamada, Cezayir'in tek taraflı aldığı kararın, son dönemde gözlemlenen gerginliği tırmandırma mantığı nedeniyle beklenen bir karar olduğu ifade edildi. Açıklamada, kararın arkasındaki "asılsız ve saçma" gerekçelerin hiçbir şekilde kabul edilmediği ve karardan üzüntü duyulduğu kaydedildi.⁸⁷

ENERJİ GÜNDEMİ

• Dünya Geneli

Pakistan'ın devlet elektrik şirketi Quetta Electric Supply Company (Qesco) Pakistan'ın Gwardar Limanındaki iletim hattı vasıtasıyla elektrik tedarik etmek adına ihaleye çıktı. İran Enerji Bakanı'nın yaptığı duyuru ile 10 GW'lık elektrik tedarik edebileceklerini bildirdi. İran'ın deniz yolu ile Umman'a elektrik ihraç edebileceği de açıklandı.⁸⁸

Hindistan merkezli stratejik petrol rezervinin (SPR) kamu sektörü teşebbüsünün (PSU) rafinerilere petrol satarak depolama alanlarında yer açtığı açıklandı. Açılan depolama alanlarını kiralamayı hedefleyen PSU'ya şimdilik toplam kapasitesinin %30'u olan 37 milyon varillik alanın yerli ve yabancı diğer şirketlere kiralamasına izin verildiği açıklandı.⁸⁹

Nijerya'nın 1 Eylül 2021'de yapılacak olan OPEC toplantısında petrol üretiminin artırılması-na yönelik teklif sunacağı açıklandı.⁹⁰

Rusya'nın iç piyasada akaryakıt fiyatlarının artması nedeniyle ihracatları 3 aylığına durdurma kararı üzerinde düşündüğü bildirildi. Bu kararın sonucunda Romanya'nın ve Moldova gibi çevre ülkelerin olumsuz etkileneceği, akaryakıt sevkiyatlarının duracağı kaydedildi.⁹¹

Rus yetkililerin yaptığı açıklamaya göre, Macaristan'ın Rusya'nın doğal gazını Türk Akımı boru hattı üzerinden alacağı bildirildi.⁹²

• Ortadoğu

Japonya Dışişleri Bakanı'nın yaptığı açıklamada, Japonya'nın Irak'a rafinerilerini genişletmesi adına 300 milyon USD'lik düşük faizli kredi vereceği bildirildi.⁹³

Irak hükûmetinin İran elektriğine bağımlılığı azaltmaya yönelik olarak Power Construction Corporation of China (PowerChina) ile 2 GW kapasiteli güneş enerjisi santrali kurulumu için anlaşma imzaladığı ve ilk aşamada 0,75 GW'lık kısmının tamamlanacağı bildirildi.⁹⁴

87 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/fas-basbakani-osmani-cezayirle-diplomatik-iliskilerin-kesilmesinden-derin-uzuntu-duydugunu-acikladi/2345296>

88 <https://www.tehrantimes.com/news/464306/Pakistan-to-boost-electricity-imports-from-Iran>

89 <https://thefederal.com/business/as-crude-surges-centre-sells-oil-from-strategic-reserves-under-new-policy/>

90 <https://www.qcintel.com/article/nigeria-set-to-request-higher-baseline-output-at-sept-1-opec-meeting-1651.html>

91 <https://www.profit.ro/stiri/economie/rusia-ameninta-cu-interzicerea-exportului-de-carburanti-pietele-din-regiune-inclusiv-romania-ar-putea-fi-afectate-20367352>

92 <https://news.bg/int-economics/i-ungariya-shte-poluchava-ruski-gaz-chrez-turski-potok.html>

93 <https://www.japantimes.co.jp/news/2021/08/22/national/motegi-iraq-refinery/>

94 <https://www.spglobal.com/platts/en/market-insights/latest-news/energy-transition/082521-iraq-powerchina-ink-agreement-to-develop-up-to-2-gw-of-solar-power>

Irak hükûmetinin yaptığı açıklamada, British Petroleum Şirketi'nin (BP Plc) hedeflerinin yenilenebilir enerjiye kayması nedeniyle Irak'ın büyük petrol sahası Rumaila'dan çıkmasını onayladığı bildirildi. BP'nin çıkarlarını, China National Petroleum Corp. (CNPC) ile ortak kurulan şirket olan Basra Energy Ltd.'nin koruyacağı açıklandı. 2034 yılının sonuna kadar BP ve PetroChina'nın petrol sahasına yatırım yapmaya devam edeceği aktarıldı.^{95 96}

Irak Kürt Bölgesel Yönetimi'nin (IKBY) yayınladığı kararnameye göre, IKBY'de bulunan petrol ve doğal gaz firmalarının 18 ay içerisinde havaya yakılan gazı (flaring gas) durdurma talimatı verdiği, uyulmadığı takdirde ceza ile vergi mükellefiyeti getirileceği aktarıldı.⁹⁷

İran devlet yetkililerinin yaptığı açıklamaya göre, İran'ın Chalous kentinin Hazar Denizi kıyısında dünyanın en büyük doğal gaz sahası olan Güney Pars sahasının ¼ kadar büyüklüğünde bir gaz rezervi keşfettiği bildirildi. Avrupa'ya gaz tedarik edilmesi için kullanılması planlanan bu sahanın Avrupa gaz ihtiyacının %20'sini karşılayabileceği kaydedildi. Çin ile İran'ın imzaladığı anlaşma ve Rusya ile İran'ın daha önceden imzalamış olduğu anlaşma kapsamında sahanın geliştirilmesinin Çin ve Rusya merkezli firmalar tarafından yapılacağı tahmin edildiği bildirildi.^{98 99}

İran'ın elektrik kesintileri nedeniyle dört aylık faaliyet yasağından sonra Bitcoin madenciliği yasağını 22 Eylül 2021'de kaldıracağı bildirildi.^{100 101}

Afganistan'da Taliban'ın yönetime geçmesiyle beraber İran'ın, Taliban yönetimine %70 daha az gümrük vergisi ile akaryakıt ihracatı yapmaya devam edeceği açıklandı.^{102 103}

Hizbullah lideri Nasrallah'ın yaptığı açıklamaya göre; ilk akaryakıt sevkiyatının Lübnan'a ulaşmasının ardından ikinci sevkiyatın da gerçekleşeceğini ve İran'dan daha fazla yakıt almayı planladıkları bildirildi. İranlı yetkililerin daha fazla yakıt göndermeye hazır olduklarını bildirdikleri kaydedildi. Nasrallah'ın Lübnan'da petrol arama çalışmaları için İranlı şirketlerle anlaşma yapmaya hazır olduklarını dile getirdiği aktarıldı.^{104 105 106}

95 <https://www.hartenergy.com/exclusives/iraq-approves-bp-plan-spin-giant-oil-field-195872>

96 <https://www.reuters.com/world/middle-east/iraq-approves-bp-plan-spin-off-operations-into-standalone-company-2021-08-24/>

97 <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/250820211>

98 <https://bit.ly/3sRCKar>

99 <https://www.pipeline-journal.net/news/iran-eyes-prospect-supplying-europe-gas>

100 <https://hwp.com.tr/iranda-gelecek-ay-bitcoin-madencilik-yasaginin-kalkacagi-tartisiliyor-192175>

101 <https://www.businessinsider.in/cryptocurrency/news/cryptocurrency-mining-in-iran-easing-but-china-maintain-strict-stance/articleshow/85588848.cms>

102 <https://bit.ly/3sPeLZm>

103 <https://www.gazeteduvar.com.tr/iran-talibanin-talebiyle-afganistana-yakit-ihracatini-yeniden-baslatti-haber-1532622>

104 <https://www.bbc.com/persian/world-58301693>

105 <https://www.aljazeera.com/news/2021/8/23/official-iran-is-ready-to-ship-more-fuel-to-lebanon-if-needed>

106 <https://tr.sputniknews.com/20210823/hizbullahtan-hukumete-lubnan-karasularinda-petrol-aramak-icin-iran-firmasiyla-calisma-onerisi-1048238307.html>

İsrail Savunma Bakanı, 29 Temmuz 2021 tarihinde gerçekleşen Umman kıyısındaki İsrail'e ait petrol tankerinin insansız hava aracı (İHA) tarafından vurulmasından İran'ı sorumlu tuttu. İran'ın saldırılara devam etmesi durumunda askerî harekât başlatabileceklerini kaydetti.¹⁰⁷

Organization of Arab Petroleum Exporting Countries'in (OAPEC) raporuna göre, Arap ülkelerinin 2021 yılının ikinci çeyreğine kadar küresel sıvılaştırılmış doğal gaz (LNG) ihtiyacının %30'unu karşıladığı bildirildi. 2020'de hiç LNG satmayan Mısır'ın ise 2021'de toplam 1,4 milyon ton LNG ihracatı ile aslan payını aldığı kaydedildi. Aynı dönemde Katar'ın 19 milyon ton, Cezayir'in 3,1 milyon ton LNG ihraç ettiği açıklandı.¹⁰⁸

Suriye merkezli Qatirji Şirketi ile Suriye Demokratik Güçlerinin (SDG), SDG'nin kontrolündeki bölgelerden Suriye merkezi hükûmetinin yönetimi altındaki bölgelere petrol sevkiyatını artırma olasılığı üzerine görüşüldüğü açıklandı. Qatirji, haftalık tanker sayısının 250'den 400'e çıkarılmasını talep ederken, SDG Suriye hükûmetinin kendisine 50 yerine 100 tanker mazot ve benzin istediği kaydedildi.¹⁰⁹

Libya Enerji Bakanı'nın yaptığı açıklamaya göre, Eni, Total ve ABD şirketleriyle iş birliğini arttırmaya hazır oldukları bildirildi.¹¹⁰

107 <https://www.military.com/daily-news/2021/08/25/israel-defense-chief-iran-launched-drone-strike-tanker.html>

108 <https://www.african-markets.com/en/news/north-africa/egypt/egypt-becomes-arab-world-s-biggest-lng-exporter-in-q2-2021-oapec>

109 <https://www.al-monitor.com/originals/2021/08/syrian-government-kurds-discuss-plans-oil-trade>

110 <https://bit.ly/3B5gKMl>

HAFTALIK RUSYA BASIN ANALİZİ (23-29 AĞUSTOS 2021)

• Yıllar Sonra Değişmeyen Tebligat

Rusya'nın Moskova bölgesine bağlı Kubinka kentinde düzenlenen "Armiya-2021" Uluslararası Askerî Teknik Forumu kapsamında Ürdün Kralı II. Abdullah ile Putin'in görüşmesi Rusya basınına yansıtılarak değerlendirildi. "Komersant" gazetesinin 24 Ağustos sayısında yayınlanan "[Yıllar Sonra Getirilen Tebligat](#)" başlıklı uzman görüşlerine dayanan yazıda söz konusu haber "Rusya Devlet Başkanı ve Ürdün Kralı 'Armiya-2021' Forumu kapsamında bir araya geldi." ifadeleriyle değerlendirildi. Makalenin yazarı Ortadoğu uzmanı Marianna Belenkaya'ya göre; görüşmelerin yapıldığı yerden farklı olarak, ülkelerini neredeyse aynı anda yöneten iki lider arasındaki yirmi yıllık dostluk askerî, teknik, iş birliği ve bölgesel güvenlik olan gündemlerini değiştirmede.

Ayrıca, Amman'ın, ABD'nin Afganistan'dan çekilmesinden ve Irak'taki misyonlarının yeniden biçimlendirilmesinden sonra bölgedeki durumun nasıl şekilleneceğini yakından izlediğine dikkat çeken uzman söz konusu görüşmeyi şu şekilde yorumladı: "Büyük ihtimalle bir ay önce Washington'u ziyaret eden Ürdün Kralı, ABD'nin planlarından haberdardır ve bu konuda edindiği bilgileri Putin ile paylaşmak niyetinde bulunmuştur."

Yazıda görüşlerine başvurulmuş Rusya Uluslararası İlişkiler Konseyi uzmanı Maria Dubovikova'ya göre, Rus-Ürdün iş birliği verimli olsa da kapsamlı değildir: "Ürdün, derin bir ekonomik krizin ortasında olması nedeniyle Rusya'nın sağlayamayacağı önemli yatırımlar gerektiriyor. Özellikle birçok risk ve belirsizlik göz önüne alındığında, bu yön yerli yatırımcılara karlı ve makul görünmemektedir."

Analist; II. Abdullah ve Vladimir Putin'in "Armiya-2021" Forumunun oturum aralarında bir araya gelmesini, ülkeler arasındaki en başarılı etkileşim vektörünün altını çizdiğini ifadelerine ekledi.

• "Uzun yıllar Sürecek": Cezayir ve Fas Arasındaki Çatışmanın Özünü Ortaya Çıkardı.

Cezayir Dışişleri Bakanı Ramtan Lamamra'nın Cezayir yönetiminin, komşu ülke Fas ile 24 Ağustos 2021'den itibaren diplomatik ilişkilerini kestiğini açıklaması Rusya basınında yer buldu. Rusya'nın Cezayir'deki eski büyükelçisi Aleksander Aksenyonok "News.ru" Haber sitesine verdiği "['Uzun yıllar Sürecek': Cezayir ve Fas Arasındaki Çatışmanın Özünü Ortaya Çıkardı](#)" başlıklı demeçte iki Afrika ülkesi arasındaki çatışmanın nedenlerini açıkladı.

Ülkeler arasındaki diplomatik ilişkilerin kopması, Cezayir'in Fası teröristlerle bağlantı kurma suçlamasıyla ilgili olup olamayacağı sorusuna diplomat şu şekilde yanıt vermiştir: "Bu

suçlamalar Cezayir yönetimine aşırı bir adım için bir bahane sağlıyor. İki ülke arasındaki çekişme uzun yıllardır devam ediyor. Nitekim söz konusu sorun iki güçlü komşu ülkenin Batı Akdeniz, Mağrip ve Sahel jeopolitiğindeki nüfuz mücadelelerinden kaynaklanmaktadır. Öte yandan Cezayir, "Polisario" örgütünü desteklese de Fas tam tersi, söz konusu örgütü kabul etmiyor."

Eski Büyükelçi, demeçte, ABD'nin sergilediği tutuma da değinmiştir: "Donald Trump'ın yönetimi döneminde ABD, bu konudaki tutumunu değiştirdi ve Fas'ın Batı Sahra üzerindeki egemenliğini tanıdı. Aynı zamanda ABD, Cezayir ve Fas arasında arabulucu rolü oynamak istese de özellikle şimdi dünyada ABD aracılarının güveni azalırken başarılı olamadı."

İki ülke arasında yaşanan Batı Sahra sorununu çözüm arayışları konusunda diplomat iyimser konuşmadı: "Her iki ülkenin sağlam bir duruş sergilemesi nedeniyle Batı Sahra sorunu çözülemiyor. Bu çatışma uzun yıllar sürebilir."

Aleksander Aksenyonok, "Rusya bu konuda Cezayir'i mi yoksa Fas'ı mı destekliyor?" sorusunu da cevaplandırmıştır: "Tartışmalı konuları barışçıl bir şekilde çözmeye çalışan ve itidal çağrısında bulunan Rusya, her iki tarafla da eşit ilişkileri göz önünde bulundurarak, daha önce olduğu gibi dengeli bir duruş sergileyecektir"

• Kaos Yönetimi

Siyaset bilimci, Ekonomi Yüksek Okulu'nda profesör, Moskova Devlet Uluslararası İlişkiler Enstitüsünden baş araştırmacı Andrey Kazantsev'in "Vedomosti" gazetesinin 25 Ağustos sayısında yayınlanan "[Kaos Yönetimi](#)" başlıklı değerlendirme yazısı, Afganistan'da Gani Cumhuriyeti'nin düşüşü ve Taliban'ın yeni bir devlet inşasıyla ilgiliydi. Öyle ki uzman, tartışmalara yol açan "Afganistan İslam Emirligi" şeklinde ilan edilen yeni rejimin ne kadar etkili olup olmayacağı konusunu analiz etmiştir.

Kazantsev, basında yer alan haberlere dayanarak, Afgan topraklarının çoğunu kontrol altına alan Taliban'ın ülkeyi yönetmek için oluşturduğu yeni bir plana göre devleti 12 kişilik bir konseyin yöneteceğini belirtti. Ayrıca uzman, karşılaştırmalı siyaset bilimi açısından Taliban'ın uyguladığı rejimi şu şekilde yorumladı: "Taliban'ın bildirimlerine göre, Afganistan, nihayet liberal demokrasiden vazgeçiyor. Hükümet, devletin idari yapısını - dünyanın birçok demokratik ülkesinde olduğu gibi hayali de olsa- genel seçimlerle kuramayacaktır. Afganistan'da anlaşılan o ki yönetim biçimine göre, bireyin sesi önem arz etmiyor."

Afganistan İslam Emirligi'ni gerçekte kimin ve nasıl yöneteceği konusuna değinen analiste göre, yeni devlet biçimi Politbüro'yu (Sovyetler Birliği Komünist Partisi Merkez Komitesi Politik Bürosu) ve Sovyet hükümetini hatırlatsa da ileride hangi koşullar altında yönetileceği henüz bilinmiyor. Kazantsev, Taliban'ın yeni devlet biçimiyle ilgili tahminlerini şu şekilde özetledi: "İslam Emirligi" Politbüro olmasa da Taliban'ın eski yönetim yapılarının Politbüro

rolünü oynayacağı muhtemeldir. Yabancıların Politbüro'ya girmesine izin verilmiyor, ayrıca onlara çoğunluk sağlanmıyor. Bu arada yeni konsey üyelerinin çoğunluğu Taliban'dan oluşmuyor."

Analist, basına sızan bilgilere dayanarak, yeni konseyde en etkili üç kişinin Taliban liderlerinden oluşacağını öngörmüştür. Molla Abdul Ghani Baradar, Moulavi Yakub, Halil el-Rahman Hakkani; "Afganistan'ı fiilen yönetenlerin genel olarak bu üçlü olduğu belirtilmelidir."

Öte yandan Kazantsev, bir husus üzerinde de durmuştur: "Emirlik genellikle bir emir, bir tek lider kabul eder. Sovyet sonrası ülkelerde çatışan seçkin grupların en üst yöneticisi olan bir lider genellikle istikrarın garantörü olarak kabul ediliyor. Afganistan'da böyle olağan bir planın olduğu gözüküyor. Öyle ki Taliban ilan ettiği yeni devlet biçiminde cumhurbaşkanının olmayacağını açıkladı.

• İsrail, ABD'yi İran Anlaşmasından Vazgeçmeye İkna Ediyor

İsrail Başbakanı Naftali Bennett ile Beyaz Saray'da bir araya gelen ABD Başkanı Joe Biden'ın, İran ile nükleer görüşmeler konusunda diplomaside başarı sağlanamazsa başka seçeneklere yönelmeye hazır olduklarını açıklaması Rusya basınında geniş yer buldu. "Nezavismaya" gazetesinin 26 Ağustos tarihli sayısında yayınlanan "[İsrail, ABD'yi İran Anlaşmasından Vazgeçmeye İkna Ediyor](#)" başlıklı uzman görüşlerini içeren yazıda söz konusu açıklama, "Tel Aviv hâlâ Tahran'ın Ortadoğu'daki etkisini sınırlamaya umutlanıyor." ifadeleriyle değerlendirildi.

Yazıda konuyla ilgili görüşlerini paylaşan Moskova Devlet Üniversitesinde Franklin Roosevelt ABD Araştırmaları Vakfı Direktörü Yuriy Rogulev'e göre, ABD ile İran arasındaki müzakerelerin engellenme şansı neredeyse yoktur: "Biden, Obama yönetimi döneminde 'nükleer anlaşmanın' imzalanmasında yer almasının yanı sıra, seçim kampanyası sırasında da söz konusu anlaşmanın restorasyonu önerisini destekledi. Bu hususlar göz önünde bulundurulduğunda Biden'ın anlaşma konusunda tutumunu değiştirme olasılığı çok düşüktür."

Uzmanın üzerinde durduğu diğer bir ihtimale göre; İsrail Başbakanı, Ortadoğu'daki mevzileri teslim etmenin ve bölgedeki ana müttefikinin konumunun daha da kötüleşmesinin imkânsız olduğu konusunda Biden yönetimini ikna etmeye çalışacaktır. Her durumda, Bennett ve Biden, Netanyahu ve Trump arasında olan sıcak ve güvene dayalı bir ilişkiye sahip olmayacaklardır.

Tartışmanın diğer katılımcısı olan Moskova merkezli Dünya Ekonomisi ve Uluslararası İlişkiler Enstitüsünden (IMEMO) Ortadoğu Araştırmaları Merkezi Araştırma Görevlisi Lyudmila Samarskaya'ya göre, Netanyahu döneminde ülkenin Demokratlarla ilişkilerinin kötüleşmesi nedeniyle şu anki İsrail yönetimi, ABD'nin iki büyük partisine de desteği aynı anda yeniden sağlamayı planlıyor. Analist, İranın nükleer programına gelince, Bennett'in güçlü bir baskı olmaksızın tavizler istemeye çaba gösterebileceğini ifadelerine ekledi.

• Uzman, IŞİD'in Kabil'de Gerçekleştirdiği Patlamaların Nedenlerini Açıkladı

Rusya'nın resmi yayın organı olan Rossiyskaya Gazeta'ya (RG) konuşan uzman-oryantalist Kirill Semenov, 26 Ağustosta IŞİD'in Kabil'de gerçekleştirdiği patlamaları değerlendirdi. Gazetenin 27 Ağustos sayısında yayınlanan "[Uzman, IŞİD'in Kabil'de Gerçekleştirdiği Patlamaların Nedenlerini Açıkladı](#)" başlıklı değerlendirme yazısında, söz konusu saldırı "IŞİD için yaygın bir taktik" şeklinde yorumlandı: "Kabil'de, özellikle de mültecilerin yoğun olduğu havalimanı bölgesinde, iktidar değişikliğinden sonra güvenlik boşluğunun oluştuğunu gören IŞİD, hâlâ var olduğu ve terörü devam ettirme imkânına sahip olduğunu hatırlatmaya karar verdi. Başka bir deyişle, söz konusu saldırı Taliban'a IŞİD'in Afganistan'daki varlığını sürdürdüğüne işaret ediyor."

Uzman ihtimallerine göre, uluslararası toplum, Taliban'dan IŞİD hücrelerini temizleyerek ülkedeki gücü hızla pekiştirmesi ve ülkede düzeni yeniden tesis etmesi talebinde bulunabilir: "Ancak bu, taktikleri yüksek profilli eylemler gerçekleştirmek ve her durumda tüm dünyayla savaşmaya hazır olduklarını hatırlatmak olan IŞİD'in faaliyetlerini durdurmak için kesin bir argüman değil. Nitekim IŞİD, Taliban dâhil herkese karşı çıkan tek gerçek güçtür."

Son terörist saldırıların olası sonuçlarına değinen Kiril Semyonov, birkaç öngöründe bulundu: "Taliban'ın, Afganistan'da düzeni yeniden sağlama görevini üstlenebilmesi ve kimsenin buna müdahale etmemesi için tüm yabancı birliklerin erken geri çekilmesinde ısrar etmeye devam edecek. Genel olarak Taliban, ülke çapında iyi gelişmiş bir ajan ağı sayesinde, IŞİD'in hücrelerini ve bireysel üyelerini tanımlayabiliyor. Muhabirleri her yerdeler ve çoğu zaman Batı istihbaratından daha iyi çalışıyor. Ayrıca IŞİD üyeleri, özellikle Peştunlar olmak üzere Afgan toplumu için yabancı bir unsurdur".